

SPIREN

Jobs til flygtninge i landbruget på Djursland

## **Udarbejdelse af pædagogisk koncept for Projekt Spiren**

Afrapportering til Undervisningsministeriet  
over anvendelse af bevilling til udarbejdelse  
af det pædagogiske koncept forud for  
Projekt Spiren i september-november 2003

Bevillingens nummer: 2001-2534-0246  
Pulje: LBU 01 Landbrugsuddannelser  
Bevillingens titel: Integreret sprogundervisning og  
landbrugsuddannelse for flygtninge og indvandrere

Den Økologiske Landbrugsskole på Kalø  
Juli 2004

**INDHOLD:**

1. Indledning .....	3
2. Første forsøg på opstart af projektet .....	3
3. Spiren udvikles.....	4
4. Deltagerne.....	4
5. Projektstart og skema.....	5
6. Hovedproblemer.....	6
7. Andre erfaringer.....	8
8. Projektets 3 måneders overbygning.....	9
9. Resultater .....	9
10. Anbefalinger til næste Spire.....	11
Bilag 1: Projektbeskrivelse .....	12
1. Formål:.....	12
2. Målgruppe:.....	13
3. Projektindhold:.....	13
4. Praktik og kontrakter: .....	14
5. Mentorer:.....	14
6. Organisation:.....	15
Bilag 2: Fagbeskrivelse.....	16
Velkomst (LK, SA, SE, KJ samt sproglærer) .....	16
Landbrugsdansk (PD) .....	16
Præsentation af praktiksteder og udlevering af kontrakter (LK) .....	16
Introduktion til Dansk Landbrug (AS).....	16
Praktiske øvelser og sikkerhed (SE, KJ).....	17
Hent din landmand (LK, AS).....	17
Ansættelsesforhold (AS).....	17
Jobsøgning (AS).....	18
Ekskursion (AS).....	18
Mentorer (LK, AS, NIN).....	18
Opfølgning på praktikken (LK, AS) .....	19
Afslutning (LK, AS) .....	19
Bilag 3: Skema.....	20

## **1. Indledning.**

Den Økologiske Landbrugsskole på Kalø afviklede i perioden 29/9 – 21/11 2003 et introduktionsforløb til dansk landbrug for arbejdsløse flygtninge på Djursland. Forløbet hed ”Projekt Spiren” og blev støttet af Undervisningsministeriet med en bevilling på 59.100 kr. (inkl. 10.000 kr. egenfinansiering) til udarbejdelsen af projektets pædagogiske koncept. Denne rapport afrapporterer i forhold til denne bevilling.

Ud over en præsentation af selve konceptet vil rapporten også vurdere, hvorledes konceptet har fungeret i forhold til formålet med Projekt Spiren.

## **2. Første forsøg på opstart af projektet.**

Ideen om at lave et specielt tilrettelagt forløb for flygtninge og indvandrere, der skulle kombinere danskundervisningen med et fagligt kursus, opstod allerede 1999. De første ideer gik på at lave det normale 8 ugers 1A om til et 16 ugers forløb, hvor der skulle undervises i fagdansk om formiddagen og landbrug om eftermiddagen. Eleverne skulle hentes blandt de bedste på sprogskolerne, så forløbet kunne afsluttes med en dobbelt eksamen, dels Landbrugets Modul 1A, dels sprogskolens niveau 2.

Dengang lå den Økologiske Landbrugsskole i Nordjylland, og de første kontakter var derfor til Ålborg og Hjørring hvor der dengang var sprogcenter. Vi troede på at rekrutteringen kunne ske direkte på sprogskolerne, og indledte derfor et samarbejde de to centre, men det viste sig hurtigt at det ikke var så let endda. Der var problemer med at få lov til at trække 1A undervisningen ud over de 16 uger, og der var problemer med hvem der skulle betale elevernes underhold i perioden, problemer med SU, problemer med transport og meget andet.

Der blev skrevet mange breve, og til Undervisningsministeriets ros skal det nævnes at de til sidst skar igennem og gav alle nødvendige tilladelse, med den begrundelse, at et så godt projekt ikke skulle bremses af stive regler.

Så var det jo bare at gå i gang – troede vi, men her stødte vi ind i det egentlige problem – at skaffe motiverede elever. Kommunerne var meget sene til at visitere elever, og et forslag om at lade den landbrugsfaglige undervisning, gøre det ud for det praktiktilbud som kommunerne dengang havde pligt til at tilbyde (og indvandrergruppen pligt til at deltage i) blev aldrig rigtig accepteret og sat i værk.

Samtidig var der også en hvis modvilje på Sprogskolerne, der jo skulle afgive elever, men det var dog de kulturelle barrierer der for alvor stoppede projektet. Der var simpelt hen ingen der ønskede at blive landmænd.

Vi forsøgte at forklare om Dansk landbrugs høje stade, mangel på arbejdskraft, vellønnet arbejde, masser af forskellige jobmuligheder, men intet hjalp – ingen tilmeldinger. Vi undrede os såre indtil en venlig flygtig endelig sagde følgende ”Landmand er ikke noget man bliver – det er noget man er hvis alt andet glipper !!”

Denne holdning viste sig desværre at være meget generel – Landbrug er simpelthen lavstatus i mange af de lande som vores flygtninge og indvandrere kommer fra.

Med denne nye viden gik vi gang med at udvikle et nyt forløb der bl.a. skulle være med til at nedbryde denne fordom. Spiren var født.

### **3. Spiren udvikles.**

I første omgang blev der nedsat en arbejdsgruppe med deltagelse af Djurslandske kommuner og landbrugsorganisationer. Formålet med arbejdsgruppen var at give sparring på projektets overordnede ideer, således at projektet kunne tilpasses de deltagende parterers behov. Det var også ideen at inddrage repræsentanter for flygtningene i gruppen, men dette viste sig mere svært end forudset, og kun et enkelt møde blev afholdt med flygtninge. Dette havde form af et ”Åben Gård”-arrangement, hvor der bl.a. var oplæg fra en afghaner, der arbejdede i en svinestald i Sønderjylland.

En af gruppens første initiativer var at tage til Gråsten Landbrugsskole for at høre om skolens erfaringer med et projekt, der lignede Spiren meget, og som netop var i sin afslutning. Senere blev der ligeledes indhentet erfaringer fra Næsgård Agerbrugsskole og Boruplund, og bestræbelserne på at etablere et samarbejde omkring DCJ blev ligeledes fulgt.

Arbejdsgruppen blev enige om at definere et projekt, som skulle være et ”snuseforløb” af kortere varighed, snarere end et længerevarende kursus, som ville give flere kompetencer. Udgangspunktet var, at det ikke var manglen på landbrugsfaglige kompetencer, der var årsagen til, at flygtninge ikke fandt ansættelse i landbruget. Årsagen skulle nærmere findes i manglende kendskab til arbejdsforholdene og jobmulighederne i dansk landbrug – for så vidt angår jobmulighederne stod det også klart, at flere kommunale sagsbehandlere ikke var opmærksomme på landbrug som erhvervsmulighed for flygtninge, og der var nogen skepsis over for, om der faktisk var ledige jobs i erhvervet.

Med dette udgangspunkt var der ingen grund til at gøre Projekt Spiren længere og dermed dyrere end højst nødvendigt. Forløbet skulle give et indtryk af erhvervets faglige områder og vise deltagerne, at der ikke var tale om et lav-status erhverv, men om et fag, hvor bare grunduddannelsen tager flere år, og hvor lønnen tåler sammenligning med sammenlignelige jobs i andre sektorer. Med en således styrket motivation ville deltagerne have et bedre udgangspunkt for at opnå og blive i et regulært job.

Indholdet på Projekt Spiren skulle være en blanding af skoleophold og praktik på gårde i nærheden af flygtningenes bopæl. På skolen skulle deltagerne modtage landbrugsfaglig undervisning samt undervisning i landbrugsdansk. Den landbrugsfaglige undervisning skulle indeholde en generel introduktion til dansk landbrug, praktiske maskinøvelser og sikkerhed osv. – alt sammen rettet imod den praktik, flygtningene skulle ud i umiddelbart efter. Projektets overordnede rammer blev fastlagt i en Projektbeskrivelse, som inkluderes som bilag 1. De principper, som blev fastlagt i projektbeskrivelsen, blev i praksis udmøntet i en række fag, som blev beskrevet i en Fagbeskrivelse, som vedlægges som bilag 2. Som bilag 3 vedlægges skema for Spiren.

### **4. Deltagerne.**

Visiteringen af deltagerne blev overladt til kommunerne, som tilmeldte deltagere og betalte tilmeldingsgebyret. På tilmeldingsskemaet fik vi et første indtryk af deltagerne via nogle spørgsmål om bl.a.:

1. alder og køn (og giftermål – to ægtepar blev tilmeldt)
2. kørekort
3. evt. baggrund inden for landbrug fra hjemlandet
4. sprogkundskaber (modersmål, nabosprog, engelsk, tysk, dansk)

5. transportmidler til rådighed for praktikken
6. forhold til at spise svinekød (af hensyn til værten)
7. om praktikanten under praktikken ville bo på gården og hvis ikke, om han ville kunne malke om morgenen eller om aftenen

I alt 15 flygtninge fra Iran, Irak og Afghanistan blev tilmeldt på ordinær vis. Herudover blev en flygtning fra Sierra Leone tilmeldt til kursUSDelen, men boede i Herning, og fandt derfor selv en praktikplads. De 16 kan beskrives som følger:

Antal deltagere	Beskrivelse
4	Mænd på 20-30 år
1	Mentalt retarderet kvinde på 25 år
4	Tilmeldte ægtepar, 36-45 år
6	Mænd på 35-50 år, heri inkluderet den deltager, der kun fulgte kurset
1	Mand på 38 år, der som den eneste var tvunget med på projektet

En simpel aldersfordeling viser følgende:

- 20-30 år: 5 deltagere (incl. den mentalt retarderede)  
 31-40 år: 5 deltagere  
 41-50 år: 6 deltagere

Som udgangspunkt virkede det nok som et hold med en forholdsvis høj gennemsnitsalder, og vi havde måske visiteret anderledes, hvis visitationen havde ligget under projektet. Men vore forhåndsvurderinger viste sig ikke at holde stik særligt godt. At den person, som var tvunget til at deltage i projektet, ikke fik ansættelse ud af det, var næsten det eneste, der gik som forventet. At de yngre med et bedre helbred ville være et bedre bud på nye landbrugsmedhjælpere end de ældre, var i hvert fald fuldstændigt forkert. Tværtimod havde de nogle visioner for deres fremtid, som måske nok var ret urealistiske, men som vi ikke kunne rokke ved, hvorimod flere af de ældre havde indset, at de aldrig blev det i Danmark, som de havde været i deres hjemlande. De var derfor mere modne for at se sig om efter nye muligheder. Til gengæld havde de lidt flere fysiske skavanker, f. eks. dårlig ryg og astma.

## **5. Projektstart og skema.**

En uge før projektstart afholdt vi formøde for alle deltagere med følgende formål:

1. at få sikkerhed for, at deltagerne kunne finde frem til skolen (nogle med bus, andre med bil)
2. at præsentere skolen, lærerne og projektet
3. at forklare perspektivet i projektet for dem
4. at få præsenteret deltagerne, få lært deres navne, få at vide, hvorfor de var tilmeldt på dette projekt (motivation, forventninger o. lign.) og at få skabt en god kontakt
5. at få afklaret tusind praktiske spørgsmål, f. eks. mødetider, tlf. numre ved afbud, praktikken er ulønnet, hvordan finder man ud af, hvilken mad der er uden svinekød, hvad er en mentor, lektier, hvor kan kvinder klæde om separat fra mænd, hvordan med ordbøger osv.
6. at få taget mål til gummistøvler og kedeldragter (som blev trykt med projektets navn)

Samtidig fik deltagerne skemaet udleveret for hele forløbet (se bilag 3).

## **6. Hovedproblemer.**

Som projektet skred frem, blev det klart, at de deltagere, som var tilmeldt projektet, især stod over for 4 hovedproblemer i forhold til deres ansættelse i landbruget.

Det første problem var deltagernes ringe kendskab til landbrugsarbejde overhovedet. En enkelt havde en far, som var landmand i hjemlandet, men generelt kunne kendskabet til landbrug nærmest ikke være lavere. Der forestod altså en opgave med at lære nogle meget grundlæggende begreber.

Det andet problem, som var en væsentlig barriere for flygtningene, var almene danskundskaber. Det må understreges, at dårlige danskundskaber måske nok giver et ringere udgangspunkt, men absolut ikke gør det umuligt at få arbejde i landbruget. Ved Spirens afslutning var den dårligste til dansk således en af de få, der var i gang med at få arbejde. Det var aldrig lykkedes ham at sige noget på dansk, som projektleder Lars Kildested efterfølgende kunne forstå. Men hvad han ikke havde i danskundskaber, havde han i godt humør, gå-på-mod og god kemi med begge sine praktikværter, som begge gerne ville ansætte ham med kommunalt tilskud på deres frilands svinebedrifter. Tilsyneladende forstod han tilstrækkeligt dansk til, at han kunne udfylde et sådant job.

Det tredje problem var manglende kendskab til arbejdskulturelle normer, og forløbet blev løbende justeret i forhold til de ting, der dukkede op af denne karakter. Emnerne blev især bearbejdet og diskuteret i faget ”Opfølgning på praktikken”. Som eksempel kan nævnes:

- sygdomsfravær for stort. Hvor syg skal man være for at blive hjemme? Hvis man er forkølet, hvis man har ondt i ryggen, hvis man har feber? Nogen gange skal man bare tage en Panodil og så gå på arbejde alligevel, men hvor går grænsen i en dansk vurdering? I øvrigt har alle danske arbejdsgivere jo heller ikke samme opfattelser, og hvad der er rigtigt på den ene arbejdsplads, kan være forkert på den anden.
- hvad er en dårlig undskyldning, og hvad er en acceptabel grund til at udeblive fra arbejde (eller fra Spirens undervisning). En udeblev, fordi bilen skulle på værksted, og det forekom ham ret bøvet at skulle tage bussen til skole, når han bare kunne vente et par timer, til bilen var færdig. Han blev tydeligt forbavset, da han fik at vide, at det ikke var en acceptabel grund til udeblivelse. En anden skulle til Århus for at ordne sin opholdstilladelse? Er det så i orden? Og en anden havde en gyldig grund til noget, der tog 4 timer, men mente, det var rimeligt nok at udeblive hele dagen. Er det så ok?
- I Danmark forventes man at kunne arbejde selvstændigt. Hvad betyder det? For det er jo også galt, hvis man går i gang med noget, man slet ikke kan finde ud og så laver ulykker.
- hvor grundig skal man være? Flere af praktikanterne var alt for grundige f.eks. med rengøring af malkestald, og derved medgik der alt for lang tid.
- snak om drømmejob. Nogen gange må man starte med at tage det næstbedste, og derfra har man så et bedre udgangspunkt for at komme videre til sit drømmejob. At være i job giver en mulighed for at vise, at man arbejder godt. Derved kan man få en reference. Som eksempel nævnte jeg, at en af praktikværterne havde en bekendt, der solgte brugte computere til Mellemøsten. Vedkommende havde henvendt sig til praktikværten for at høre, om der var nogle af praktikanterne, der kunne anbefales til at arbejde for ham på lageret. Og en af praktikanterne virkede faktisk som den rigtige til det job. Men da vedkommende så begyndte at sløje af på den i praktikken, skiftede vores vurdering selvfølgelig, og vi kunne ikke længere anbefale ham til jobbet.

Det fjerde område kunne kaldes den personlige motivation. Fra starten af var det klart, at alle flygtningene opfattede landbrug som lav-status erhverv. Spiren var designet til at bearbejde denne opfat-

telse med bl.a. oplysende brochurer, information om landmandsuddannelsen og ekskursioner til veldrevne bedrifter med adskillige ansatte, hvor man kunne få at vide, hvor meget de tjente. Men det må efterfølgende konkluderes, at det aldrig lykkedes at vende dette billede for flertallet af deltagerne. Retfærdigvis må det nævnes, at dansk landbrug selvfølgelig ikke er direkte høj-status erhverv som f. eks. advokat eller mode-designer eller IT-medarbejder, men pointen er, at landmand i hvert fald heller ikke er ”det man må nøjes med, hvis man ikke kan blive til noget”. Landbrug er et hæderligt erhverv, hvor man som ufaglært medhjælper kan tjene en løn, der tåler sammenligning med tilsvarende erhverv i industrien.

Som alle andre havde de flygtninge, som blev tilmeldt på Spiren, nogle opfattelser af sig selv, deres fremtid og hele deres identitet. Deres billeder af sig selv omfattede ikke et arbejde som landbrugsmedhjælper. De billeder, som de fortalte om på kurset, handlede f. eks. om butik og kontor eller om bus- eller lastbilchauffør. Flere af dem havde allerede fået prøvet deres drøm af, men var faldet igennem. Dette forhindrede dem dog ikke i at fastholde drømmen.

Det blev tydeligt udtrykt fra kommunerne, at disse billeder ofte ikke var realistiske (især ikke med dårlige danskundskaber), og at en vigtig del af sagsbehandlingens arbejde derfor var at hjælpe flygtningene til nogle mere realistiske billeder af deres muligheder i Danmark.

Desværre lykkedes det for de fleste flygtninge ikke at ændre deres billeder af landbruget. Landbruget var for dem beskidt og hårdt arbejde, og mange var fra starten af i dårlig fysisk form. Et par stykker havde på forhånd bedt om ikke at komme i praktik på svinebedrifter, og de få, der faktisk kom i praktik med indendørs svin, klagede alle over lugten. En fortalte, at det generede ham, at når han var kommet hjem fra arbejde og havde været i bad og havde vasket hår, så klagede familien stadig over, at han stank af gris.

En bistandsklient kan naturligvis ikke nægte at tage imod et jobtilbud med en sådan begrundelse, og derfor skal dette ikke opfattes som en undskyldning for flygtningene, men udelukkende et forsøg på at forstå, hvorfor de ikke er motiverede for landbrugsarbejde. Religion blev aldrig nævnt som et problem i forhold til at passe grise, selv om halvdelen af deltagerne var muslimer.

Denne lave grad af motivation blandt deltagerne blev yderligere forstærket af, at Projekt Spiren fra starten blev opfattet som endnu et aktiveringstilbud, som måske nok var oprigtigt ment, men som bare aldrig førte til andet end spild af tid. Flere af deltagerne kunne fortælle om, hvordan de gang på gang havde været i lignende praktikforløb i andre fag, og alle steder fik at vide, at de gjorde det godt, og at der ingen problemer var osv. osv. – men når praktikken var slut, endte det alligevel altid med et ”beklager .... ” Flere af flygtningene var endog af den opfattelse, at værterne bevidst udnytter systemet til at få gratis arbejdskraft i en periode, og den form for udnyttelse vender de sig kraftigt imod.

Det har på intet tidspunkt været projektets opfattelse, at værterne havde denne slags motivation. De fleste udtrykte et oprigtigt ønske om gøre en indsats for at hjælpe disse nye danskere, og selv hvor praktikken har fungeret fint, er det nok ikke den store gevinst i form af arbejdskraft, som værten har haft ud af praktikperioden, når der fratrækkes, hvad der er medgået af tid f.eks. til forklaringer eller bare til at gøre noget om, som er blevet gjort forkert. Nogle få har haft behov for arbejdskraft, og har håbet, at deres praktikant ville være god nok til at kunne ansættes på normale vilkår efter endt praktik – men det er det tætteste, vi efter projektledelsens opfattelse har været på selviske motiver blandt værterne.

En evaluerende kommentar fra en kommunal sagsbehandler gik på, at vi nok har været for ”bløde” i forhold til mødepligt. Der bør på et forløb af denne slags føres striks protokol, og ved udeblivelse skal kommunen informeres med det samme, så deltageren kan blive trukket i dagpenge. Hun anbefalede, at der ved sygdom skal fremvises en lægeerklæring.

Det er utvivlsomt, at der mod slutningen af forløbet var en hel del frafald, men det er svært at se, hvordan udeblivelse skal registreres i praktikken. Det vil være ubehageligt for praktikværterne at skulle føre protokol, og tit er det umuligt at komme til bunds i, hvorfor praktikanterne ikke dukkede op i går. Dels fordi de har svært ved at forklare sig på dansk, dels fordi de roder sig ud i problemstillinger, som er ukendte for danskere. Det, der lyder som en dårlig undskyldning i danske ører, er måske et alvorligt problem i afghanske. En flygtning blev for eksempel midt under praktikforløbet ringet op af sin familie i Irak, fordi de havde været nødt til at forlade deres hjem og gå under jorden, og nu havde de desperat brug for, at han sendte dem nogle penge. Manden var naturligvis stærkt påvirket heraf og brugte al sin energi på at forsøge at finde nogle penge. Han udeblev fra praktikken i et par dage og var ikke helt sig selv, da han mødte op igen.

I en sådan situation vil det være urimeligt at give praktikværterne rollen som den, der skal spørge ”hvorfors kom du ikke i går?” og som skal trænge til bunds i sagen.

## **7. Andre erfaringer.**

I jobsøgningsundervisningen brugte vi udelukkende internettet, men vi måtte opgive at gennemføre en opringning til en landmand, som havde søgt medhjælpere. Der var højst et par stykker blandt deltagerne, som havde danskundskaber nok til at gennemføre en sådan samtale, og for de flestes vedkommende ville det være mere realistisk at møde op hos landmanden til en samtale. Vi gennemførte derfor i stedet to rollespil, hvor læreren spillede landmanden, og flygtningen skulle banke på, komme ind og søge job.

Over halvdelen af praktikværterne havde malkekøer, og derfor blev deltagerne i de praktiske øvelser delt i et malkekvægshold og et andet hold. Undervisningen på malkekvægsholdet foregik udmærket, fordi skolen selv har en malkestald, hvor øvelserne kunne gennemføres. På det andet hold, derimod, var det lidt mere svært at finde relevante øvelser. Der blev vasket maskiner, højtryksspuget, kørt traktor og snakket mekanik i værkstedet. Det var en særlig udfordring for skolens lærere at sænke det faglige niveau tilstrækkeligt og samtidig højne det sproglige/formidlingsmæssige niveau, således at dårlige dansktalere også kunne forstå, hvad der blev sagt, hvis der stod køer og brøede i baggrunden.

Mentorordningen har fungeret upåklageligt i et tæt samspil mellem skolens ansatte og med et par gode tolkeservicer på sidelinien, som oftest kunne stille med en tolk inden for 2 timer til de sprog, vi bad om. Ordningen var tilrettelagt omkring to mentorer, som skulle følge praktikperioderne som flygtningenes og praktikværternes mentorer henholdsvis. I praksis viste denne opdeling sig at være unødvendig, idet det vigtige for flygtningene bare var, at de kendte mentoren på forhånd fra skoleopholdet. Til gengæld var det vigtigt, at der var to personer tilknyttet på deltid (i praksis endda oftest tre), idet det gav vigtig fleksibilitet i forhold til akut udrykning, når der var problemer i en praktik. Når en situation virkelig brænder på, er det uacceptabelt, hvis mentoren er syg to dage. Er en praktikant udeblevet uden afbud to dage i træk, er det fuldstændig afgørende, at der tages fat om problemet med det samme. Formuleringen ”med det samme” betyder i denne forbindelse ”samme

dag eller allersenest dagen efter”. Går der længere tid, kan praktikken være fuldstændig faldet fra hinanden – værten er led og ked af situationen og forlader projektet i frustration, og praktikanten har rodet sig ud i yderligere problemstillinger, som han/hun ikke kan redegøre ordentligt for.

## **8. Projektets 3 måneders overbygning.**

Da projektet var slut, havde ingen af de 15 ordinært tilmeldte fået ansættelse, og der blev derfor arrangeret 3 måneders overbygningsforløb for de, som fortsat ønskede at fortsætte i landbruget. Der blev tilmeldt 2 deltagere til dette forløb, som løb fra 1. december 2003 til 27. februar 2004. Fra praktikværterne havde vi fået at vide, at der fortløbende skulle sættes ind i forhold til landbrugs- og danskundskaber, mens den personlige motivation var i orden. Det arbejdskulturelle område måtte bearbejdes, efterhånden som der måtte opstå problem af denne slags.

Arbejdsgruppen bearbejdede den nye situation og nåede frem til, at skolegang ikke ville være relevant på overbygningen. Der blev derfor udviklet et 3 måneders rent praktikforløb. Den landbrugsfaglige undervisning skulle foregå direkte på praktikstedet. Dels direkte fra værten til praktikanten, dels ved besøg på praktikstedet af mentor og/eller tolk. Ideen var, at småforklaringer kunne klares til daglig, hvorimod der ved tolk og mentors mellemkomst ville blive mulighed for dyberegående forklaringer af faglig karakter. Samtidig skulle der fokuseres på at få skrevet staveord ned, som praktikanten skulle lære, således at han / hun udviklede sit ordforråd. Endelig skulle mentoren ved regelmæssige besøg tage hånd om de arbejdskulturelle spørgsmål, ligesom mentoren skulle kunne tilkaldes, hvis der var større problemer. Forløbet var således designet ud fra, at kun 3 ud af de 4 problemer på projektets hovedforløb var relevante på dette tidspunkt.

Den ene af de tilmeldte var den mentalt retarderede kvinde, og værten var fra starten af indforstået med at tage imod en sådan praktikant. Værten gjorde et imponerende stykke arbejde for at få praktikanten til at falde til, og det virkede i lang tid, som om alle var rigtigt glade. Men så en dag var praktikanten bare væk, og på Projekt Spiren har vi aldrig fået opklaret, hvad der skete. Hjemkommunen kunne ikke få kontakt med hende. Det formodes, at hun har været udsat for pres fra sin familie, som ikke har ønsket den løsrivelse, som praktikken betød for hende. Men samtidig havde hun også fået stjålet sin pung, og denne oplevelse kan sagtens have været medvirkende til at rykke tæppet væk under benene på hende.

Den anden praktikant var den tidligere omtalte meget dansk-svage mand oppe i alderen. Han havde bedt sin kommune hjælpe sig med en knallert, da han havde langt til praktikstedet. Kommunen havde accepteret, men af ukendte årsager gik de alligevel fejl af hinanden. Da praktikanten i flere omgange fik en af sine venner til at ringe til projektmentoren for at bede denne presse på, så praktikanten kunne få sin knallert, kunne mentoren blot sige, at kommunen havde sagt ja til at forære ham en knallert. Sandsynligvis havde denne deltager været i støttet ansættelse den 1. marts 2004, hvis kommunens sagsbehandler havde haft bedre tid til at følge op på problemet.

## **9. Resultater**

I projektbeskrivelsen for Projekt Spiren står der, at:

”Formålet med Projekt Spiren er at opkvalificere flygtninge på Djursland i forhold til ufaglært ansættelse i landbruget (og beslægtede erhverv), således at flygtningene kan få job, og landbruget kan få arbejdskraft.”

For den ene partner i samarbejdet bag Projekt Spiren – nemlig landbruget – kan projektet ikke siges at have været specielt vellykket. Landbruget gik ind i dette samarbejde først og fremmest for at udvikle en ny rekrutteringsbase for fremtidige landbrugsmedhjælpere. Ved projektets afslutning var ingen af de 15 ordinært tilmeldte blevet ansat. Status for nr. 16 er efter forløbets afslutning ukendt. Hvis projektets succes udelukkende vurderes på antal kontrakter, har projektet derfor ikke været videre vellykket. Der kan selvfølgelig spekuleres over effekten af det kendskab til landbruget, som har spredt sig både blandt flygtninge og sagsbehandlere, men denne spekulation forbliver noget luftig.

Det kan virke utilfredsstillende, at der aldrig blev opstillet konkrete succeskriterier for Projekt Spiren, fordi projektet derved efterfølgende kan være svært at vurdere. Men sådanne kriterier har ikke kunnet formuleres, fordi virkeligheden set fra den anden samarbejdspartners side – kommunerne – har været langt mere kompleks. Det ville være misvisende at vurdere hele projektet ud fra f.eks. antal ansættelseskontrakter, når kommunerne tilmeldte deltagere på projektet ud fra en langt større sammenhæng, end lige spørgsmålet om job/ikke job lige nu og her. Kommunale sagsbehandlere har ofte disse flygtninge som klienter i årevis og bearbejder i denne periode flygtningene på mange måder – fagligt, sprogligt, kulturelt, personligt osv. I denne virkelighed bruger sagsbehandlerne tilbud som f. eks. Projekt Spiren på de personer, som i deres vurdering ville kunne få et eller andet ud af deltagelse på et sådant forløb. Dette udbytte kunne i heldigste fald være et job, men det kan også være afdækning af en lang række barrierer i forhold til arbejdsmarkedet, som den enkelte viser sig at stå over for. En klient, der er til samtale hos sin sagsbehandler, kan virke motiveret og arbejdsmarkedsparat, men når hverdagen på arbejdspladsen indfinder sig, kan der vise sig problemer, som vedkommende enten ikke havde erkendt, eller som han/hun havde holdt skjult.

I denne situation har vi måttet vurdere Projekt Spiren ud fra de kommentarer vi har indhentet fra kommunernes sagsbehandlere. Og her har der næsten udelukkende lydt positiv kritik, selv om der selvfølgelig har været forhold, som kunne forbedres i en fremtidig gentagelse af projektet. Sagsbehandlerne har de fleste steder samlet op på de folk, som er faldet fra, og blandt de barrierer, som de har afdækket hos deres klienter, kan eksempelvis nævnes:

1. Flere havde dårlig ryg. En havde aldrig fortalt nogen om det, fordi han var flov
2. En havde traumatiske forhold med i bagagen fra sit hjemland, som kom op til overfladen første gang på Spiren
3. En viste sig at være panisk angst for dyr, herunder også nyfødte grise og katte

Hertil kommer en række personlige forhold, som sagsbehandlerne på grund af tavshedspligt ikke har kunnet oplyse om i forhold til evalueringen. Endelig er det også projektledelsens indtryk, at en del af frafaldet aldrig er blevet ”opklaret”, fordi de tidsmæssigt hårdt pressede sagsbehandlere ikke altid har haft mulighed for at følge tæt nok op på deres tilmeldte deltagere, når disse faldt fra.

Desværre har det ikke været muligt at gøre sagsbehandlernes tvivl angående antallet af ledige jobs i landbruget til skamme. Kun et par værter regnede med at have et ledigt job efter praktikperioden, mens et andet par måske havde noget midlertidigt. Den lave svinepris har givetvis en del af skylden herfor, men det har været svært at genkende billedet af et erhverv, der ”har svært ved at skaffe arbejdskraft”.

Til gengæld har det altså paradoksalt nok heller ikke været muligt at få de få ledige jobs, der så faktisk var, besat med en flygtning.

## **10. Anbefalinger til næste Spire**

Flere kommuner anbefaler, at projektet afvikles igen, men at målgruppen udvides til også at omfatte langtidsledige etniske danskere. Disse står ganske vist ikke over for de samme sproglige udfordringer som flygtningene, men de arbejdskulturelle og personlige problemstillinger ligger faktisk ret tæt op ad flygtningenes. Samtidig ville det være godt for flygtningene at omgås danskere.

Det må anbefales, at målgruppen af flygtninge gennemtænkes igen. Skal de visiteres på projektet, så f. eks. deres dansk kvalifikationer checkes, eller skal der indhentes flere oplysninger på tilmeldingsblanketten? Muligvis burde det geografiske område udvides fra Djursland til hele Østjylland inkl. Århus og Randers, men derved opstår en anden problematik vedr. den daglige transport til skole. Måske kunne skoleopholdet arrangeres som så internat-ophold af f. eks. 3 dages varighed (2 overnatninger), så enkelt-forældre kunne deltage (men evt. ikke ægtepar).

Politikken i forhold til praktikpladser bør revurderes. Størstedelen af værterne havde malkekøer, men havde ingen ledige jobs. Hvis de ledige jobs er blandt svinebønderne, bør det overvejes, om praktikpladserne skal ligge her. På grund af lugten var der meget modstand blandt deltagerne mod at arbejde med svin, især indendørs. Dette reducerer motivationen. Der kunne altså argumenteres for, at praktikstederne ikke må ligge på svinebesætninger. Til gengæld er det meget motiverende for flygtningene, at værten har udtrykt, at han faktisk har behov for arbejdskraft, når praktikperioden er slut. Dette kunne være et argument for at inkludere svinebedrifterne.

Hvis der er praktikpladser på svinebesætninger, bør øvelserne på skolen også målrettes mod dette arbejde. Hvis der bliver tale om et længere forløb, kan det overvejes at inkludere gymnastik i skoleopholdet, således at deltagernes fysiske form forbedres.

Der skal inkluderes flere aktiviteter for at stive deltagernes motivation af. Dette kunne være besøg på nogle veldrevne gårde, diskussioner med ansatte om lønforhold og møde med andre nydanskere som allerede nu har arbejde i landbruget. Muligvis ville arbejdet også virke mere motiverende, hvis det foregik om sommeren, hvor der er mere arbejde i marken.

På Spiren kom deltagerne i praktik på to forskellige bedrifter for at give dem et bredere kendskab til landbruget, end hvis de kun havde været et sted. Muligvis ville det være bedre at samle hele praktikperioden på én gård på grund af den større tryghed ved at være et mere velkendt sted, hvor man lærer rutinerne bedre og derved får en bedre oplevelse af succes. Eventuelt kunne der inkluderes et par dage i ”gæstepraktik” på en anden gård et sted i forløbet, hvis der stadig skal holdes fast i princippet om at se mere end eet sted.

Mentorerne behøver ikke at være opdelt i en flygtningementor og en landmandsmentor, men det er af altafgørende betydning, at flygtningene kender mentorerne på forhånd fra undervisningen og er trygge ved dem. Der må ikke kun være én mentor. Der skal være 2-3 mentorer, som til sammen dækker det nødvendige behov – for eksempel en fuldtidsstilling. For mentorer og lærere er kommunikationsevner langt vigtigere end landbrugsfaglige/sproglige kvalifikationer.

## **Bilag 1: Projektbeskrivelse**

# **SPIREN**

Job til flygtninge i landbruget på Djursland

## **PROJEKTBEKRIVELSE**

### **1. Formål:**

Formålet med Projekt Spiren er at opkvalificere flygtninge på Djursland i forhold til ufaglært ansættelse i landbruget (og beslægtede erhverv), således at flygtningene kan få job, og landbruget kan få arbejdskraft. Dette skal ske ved at tilbyde flygtningene et forløb på 8 uger, bestående af to uddannelsesperioder og to praktikperioder og understøttet af mentorer.

Hovedvægten lægges i projektet på det afklarende aspekt i forhold til flygtningenes erhvervsmæssige muligheder og erhvervets behov for arbejdskraft. Flygtningene forventes at have begrænset kendskab til arbejde i dansk landbrug og til manglen på arbejdskraft i landbruget. I projektet stifter flygtningene praktisk bekendtskab med dansk landbrug og vil få mere fokus på landbrug som erhvervsmulighed. I det omfang der er ledige jobs hos praktikværterne efter praktikperiodernes udløb, vil det være oplagt for flygtningene at søge disse stillinger, og de visiterende kommuner forventes at støtte sådanne ansættelser med solide løntilskud i opstartsfasen.

Selv om projektet også indeholder et uddannelsesmæssigt aspekt, er dette altså ikke centralt for forløbet. At uddannelsesindholdet i projektet er så begrænset, gør projektføreløbet kortere og dermed billigere, således at kommunerne vil have mulighed for at tilmelde flere flygtninge til projektet. Der er altså snarere tale om at ”screene” et større antal deltagere for hvem der kunne tiltales af landbrugsarbejde, end om at ”uddanne” nogle få til at blive veluddannede landbrugsmedhjælpere.

Formålet med Projekt Spiren er derudover at drage erfaringer, som kan ligge til grund for en beslutning om, hvorvidt Den Økologiske Landbrugsskole på Kalø fremover skal arbejde med lignende projekter. Og endelig vil projektet give kommunale sagsbehandlere bedre kendskab til landbrug som erhvervsmulighed. De kontakter, som herved opbygges, vil forhåbentlig også efter projektets afslutning betyde, at flygtninge og landbrug bliver koblet sammen.












































## 2. Målgruppe:


I første omgang satses der på en hovedmålgruppe, som er ”spor 2” flygtninge på Djursland, hvilket vil sige voksne, der kan læse og skrive, men ikke har videregående uddannelse. Det forventes, at flygtningene kan tale og forstå dansk i rimeligt omfang, men er der flygtninge, som kun taler dårligt dansk, men som er højt motiverede og måske har baggrund inden for landbrug, kan disse inkluderes også. Det er vigtigt hurtigst muligt at skabe succeshistorier, som kan vise vejen for andre, og en høj grad af motivation er et fremragende udgangspunkt for at skabe en succeshistorie.


Selv om indsatsen koncentrerer omkring hovedmålgruppen, kan andre deltagere også accepteres på projektet. Det kunne være andre nydanskere eller flygtninge, der endnu ikke er fyldt 18 år. På grund af formålsbeskrivelserne i de bevillinger, der finansierer arbejdet, vil kursusrisen for disse muligvis være en anden.

## 3. Projektindhold:

Der oprettes et forløb for 10-20 kursister, som starter mandag den 29. september 2003 og slutter fredag den 21. november 2003, og som har følgende struktur:

uge 1	Uge 2	uge 3	uge 4
    	    	       	   
uge 5	Uge 6	uge 7	uge 8
    	    	      	   

Undervisning på Den Økologiske Landbrugsskole på Kalø angives med farven 

mens praktikforløb angives med farven 

Forløbet starter med en uges kursus på landbrugsskolen. Kurset skal omhandle de forhold, som for øjeblikket gør, at flygtningene ikke bliver ansat som ufaglærte medhjælpere. Her vil hver dag principielt være opdelt således, at halvdelen af dagen bruges på undervisning i landbrugsdansk, mens den anden halvdel bruges på introduktion til dansk landbrug, sikkerhed, øvelse i traktorkørsel og anvendelse af andre maskiner i landbruget, typisk staldmaskiner.

I uge 2, 3 og 4 er kursisterne i ulønnet praktik på en bedrift, dog således at fredagen i den første uge bruges på Kalø. Formiddagen af denne fredag bruges til at diskutere kursisters oplevelser igennem og afklare forhold, som de har undret sig over på praktikpladsen. Det kan være spørgsmål om alt fra arbejdspladskultur til rent faglige ting. Om eftermiddagen fortsætter undervisningen i landbrugsdansk, gerne med udgangspunkt i problemer, som der eventuelt har været på praktikstederne.

I uge 5 vender kursisterne tilbage til en uge på Kalø, hvor indholdet er landbrugsdansk, praktiske øvelser og ekskursioner til bedriftstyper, som ikke er omfattet af praktikken. Afhængigt af deltagerens forudsætninger kan der inddrages andre forhold i undervisningen såsom arbejdskultur, løn- og

ansættelsesforhold og jobsøgning. Hvis kursisterne på grund af erfaringer fra deres hjemlande har en forventning om, at arbejde i landbruget i Danmark er forbundet med meget lav status og ringe indtjeningsmuligheder, kan dette emne tages op i undervisningen.

I uge 6, 7 og 8 er deltagerne i ulønnet praktik igen, men på en anden bedrift end i den første praktikperiode. Hver flygtning oplever således to forskellige arbejdspladser, og ideelt set også to forskellige typer bedrift (f. eks. svin og kvæg). Fredag i uge 6 bruges på samme måde som i uge 2. De to sidste dage i forløbet foregår på Kalø, hvor hver enkelt deltagers situation klarlægges i samarbejde med kommunen. Hvor praktikant og landmand selv er blevet enige om en form for ansættelse, evt. med tilskud fra kommunen, er målet med forløbet umiddelbart nået. For deltagere, der ikke har været så heldige, ydes der støtte til jobsøgning.

Såfremt det er muligt, laves der et skriftligt sammendrag til den enkelte deltager af de kommentarer, de to praktikværter har fremført om vedkommende. Landmændenes kommentarer angives naturligvis uden navns nævnelse. Hensigten med dette er at klargøre for den enkelte, hvorfor han eventuelt ikke får job, og hvad han skal gøre for at blive mere attraktiv som arbejdskraft. Endelig uddeles der kursusbevis til deltagerne ved afslutningen af forløbet.

#### **4. Praktik og kontrakter:**

Til praktikperioderne underskrives der kontrakt mellem landmand, praktikant og den visiterende kommune. Aftalen skal specificere forhold angående forsikring, kost og logi. Hvis praktikanten spiser hos værten, skal spørgsmålene omkring svinekød og halal-slagtning afklares. Kommunen yder kørselsgodtgørelse, og beløbet anføres på kontrakten.

Det tilstræbes udelukkende at bruge landmænd som praktikværter, som ved praktikperiodens begyndelse har en forventning om at mangle arbejdskraft ved forløbets afslutning. Samtidig forventes det, at deltagernes kommuner efter forløbet vil være villig til at give løntilskud, hvis landmand og praktikant indgår ansættelsesaftale.

Ved tildeling af praktikanter til praktikstederne tages der så vidt muligt hensyn til praktikværternes ønsker m.h.t. flygtningenes danskundskaber.

#### **5. Mentorer:**

Under praktikperioderne vil projektet stille en landmandsmentor og en flygtningementor til rådighed, som inden for normal arbejdstid vil stå til rådighed, hvis der opstår samarbejdsproblemer mellem en landmand og en praktikant. Landmanden kan til enhver tid kontakte sin mentor og praktikanten sin, og mentorerne vil da stille på bedriften inden for 2 timer. Mentorerne skal således agere som de to parter ”advokater”. For flygtningementoren er det vigtigt, at vedkommende har flygtningenes tillid, og derfor vil vedkommende være til stede allerede under den første uges kursus, måske endda som underviser. Om nødvendigt vil flygtningementoren skulle trække på tolke. Flygtningementoren har ingen besluttende kompetence i forhold til flygtningene. Mentorerne samarbejder derfor løbende med projektledelse og kommune. Landmandsmentoren skal af landmændene tilsvarende opfattes som ”deres mand”. Landmandsmentoren skal derfor tilsvarende udvælges med omhu.

Desuden skal mentorerne følge praktikforløbet for hver flygtning ved bedriftsbesøg og samtaler.

## 6. Organisation:

Ledelsen af Projekt Spiren varetages af Den Økologiske Landbrugsskole på Kalø ved projektleder Lars Kildested.

En arbejdsgruppe med deltagelse af Rosenholm, Rønde, Rougsø og Ebeltoft kommuner, Landbo ungdommen i Århus Amt, Djursland Landboforening og Projekt Job i Landbruget indkaldes efter behov i planlægningsfasen og under/efter projektførelsen. Arbejdsgruppen fungerer som sparringspartner for projektledelsen, og nye medlemmer kan optages løbende.

Det forsøges såvidt muligt at inddrage flygtninge som sparringspartnere i planlægningsfasen og – om muligt – som deltagere i arbejdsgruppen. Ved opsøgende arbejde i flygtningenes miljøer forsøges det at identificere ”meningsdannere” i de forskellige etniske miljøer rundt om på Djursland. Ved ”meningsdannere” forstås personer, der har en vis status, alder eller uddannelse eller en position som leder, familieoverhoved eller lignende. Disse personer forventes dels at have intellektuel kapacitet til at give sparring og kritik, dels at have indflydelse i deres omgangskreds, således at de kan bidrage til at sprede et positivt indtryk af projektet. Der afholdes relevante arrangementer for at informere disse meningsdannere om projektet og om erhvervsmulighederne i dansk landbrug, f.eks. ekskursioner til bedrifter på Djursland.

## **Bilag 2: Fagbeskrivelse.**

### **Velkomst (LK, SA, SE, KJ samt sproglærer)**

Velkomst, program for ugen, præsentation af lærere og mentorer

Skemaet for alle 8 uger gennemgås og forklares

Bemærk sen malkning onsdag den 1/10. Bemærk mødested til praktiske øvelser

Forklar, at ideen i Spiren er ikke en uddannelse, men et snuseforløb. Samtidig har I muligheden for at få to gode referencer til fremtidig brug

Forklar, at de må følge med i, hvad der bliver lavet på gården. Noget vil være håndværk, mekanik eller byggeri, eller nogle gange arbejde i haven.

Rids op, at der er mødepligt, og at de vil blive trukket i kontanthjælp, hvis de udebliver. Lægeerklæring ved sygdom.

### **Landbrugsdansk (PD)**

Formålet med undervisningen i dansk er at give deltagerne et ordforråd, der retter sig specifikt mod de arbejdsopgaver, de vil komme ud for i praktikperioderne. Det kunne være:

1. Navne på arbejdsprocesser: Fodre køer og grise, malke, gøre rent, dække ensilage, køre traktor, højtryksspule, køre halm til varmekædet, lave hegn, skifte dæk, samle sten, smøre traktor, skifte skær på ploven, klippe kalve, strø, muge ud, feje loft og vægge, kalke, klippe pyn-tegrønt, sprøjte, harve, vaske vinduer, rydde op
2. Navne på bygninger, maskiner og værktøj: Fodervogn, traktor, smørenebel, svensknøgle, hammer, malkemaskine, kost, plov
3. Navne på dyr: smågrise, slagtesvin, so, orne, kalve, kvier, køer, goldkøer
4. Ord, der i øvrigt hører til arbejdspladssituationen: ringe afbud, holde pause, skifte tøj, sikkerhed.

Sproglæreren og faglærerne arbejdede meget tæt sammen under hele forløbet, således at sprogundervisningen hele tiden lå meget tæt op af det faglige undervisning. Herved opnåedes en stor synergieffekt, idet det deltagerne havde lært om formiddagen blev repeteret om eftermiddagen, og denne gang med det rigtige værktøj i hånden, eller ved den rigtige maskine.

### **Præsentation af praktiksteder og udlevering af kontrakter (LK)**

1. Hvilken type bedrift skal hver kursist ud på, og hvad skal han/hun derfor øve i sprogundervisning og praktiske øvelser?
2. Kontrakten vil blive gennemgået i sprogundervisningen og underskrevet i ”Hent din landmand”
3. Forklar ”Hent din landmand”

### **Introduktion til Dansk Landbrug (AS)**

1. hvilke bedriftstyper har vi i Danmark og på Djursland: gartneri, skov, svin, køer, høns, planteavl
2. hvilke produkter sælges fra hvilke bedrifter
3. landbrugsstruktur: enkeltmandsbedrifter, deltidslandmænd, hobbylandmænd, størrelser (antal dyr og hektar), antal ansatte, godser
4. hvad spiser de forskellige dyr og hvilke typer foder dyrkes derfor på forskellige bedrifter, hvad dyrkes på planteavlsbedrifter

## **Praktiske øvelser og sikkerhed (SE, KJ)**

Formålet med de praktiske øvelser er at give deltagerne en forsmag på den type opgaver, de vil blive sat til at udføre i praktikken. De skal have prøvet at arbejde med små maskiner, og de skal have prøvet at få kedeldragten beskidt. De skal have prøvet nogle simple rutiner i stalden eller andre steder. Desuden omtales sikkerhed overalt, hvor det er relevant.

Programmet starter med udlevering af støvler og kedeldragt og omklædning. Det er vigtigt, at kvinder kan klæde om separat fra mænd.

1. Praktisk arbejde i skolens landbrug i det omfang det er muligt. Nogle skal måske muge ud ved kalvene, andre skal give kraftfoder, kalke stald eller pille spindelvæv ned. Der tages udgangspunkt i de arbejdsrutiner, som landmændene har angivet på oplysningsskemaet. Hvis det er muligt, deles holdet efter den bedriftstype, som de skal i praktik på i den næstkommende praktikperiode
2. Nogle skal have en gennemgang af malkeanlægget og skal deltage i en malkning. Mens de kun skal have en overordnet forståelse for malkningen, skal der lægges vægt på de arbejdsrutiner i malkningen, som de sandsynligvis vil blive pålagt. Det vil snarere være at jage kørerne ind/ud, end at rense malkeanlægget efter malkningen.
3. Der gives øvelser i anvendelse af andre maskiner, som forefindes på skolen. Det kunne være en højtryksrenser
4. Enkelte landmænd forventer at sætte praktikanten til at køre traktor. Til dette udvælges praktikanter, der i forvejen har kørekort for traktor, og de skal have lidt øvelse i traktorkørsel.
5. Værkstedslære i relevant omfang. En enkelt landmand nævnte svejsning

Hvis en flygtning er blevet øvet i traktorkørsel, er det vigtigt, at han også øver simple arbejdsrutiner. Ellers kan han let få den opfattelse, at han kun skal køre traktor i praktikken. Sandsynligvis vil han blive skuffet, når han kommer i praktik med sådan en opfattelse.

## **Hent din landmand (LK, AS)**

Formålet med "Hent din landmand" er at sørge for, at praktikanten kan finde vej til praktikstedet og føler sig tilpas med at skulle møde op første dag. Samtidig skabes der kontakt mellem landmand og kommune under og efter middagen, og eventuelle uklarheder kan ryddes af vejen før kontraktskrivningen. Flygtningen har gennemgået kontrakten i sprogundervisningen og forstår, hvad han skriver under på.

Programmet er, at deltageren fra sit eget hjem tager direkte ud til landmanden og ankomme her mellem kl 10 og 11 (kort og buskøreplan er udleveret dagen før). Deltageren skal ud fra et kort finde vej til praktikstedet, og skal vide, hvor han henvender sig, når han ankommer til gården (fordør/bagdør/i stalden .... ?) Han skal bemærke, hvor lang tid det tager at komme til arbejde, så han/hun kan møde til tiden mandagen efter. Landmænd og praktikanter følges herefter ad til Kalø, hvor også kommunerne er indbudt til en kort velkomst i Dagligstuen kl 11.45. Alle spiser middag sammen, og efter middag sætter hver praktikant, landmand og kommune sig og gennemgår kontrakten, mødetider, forplejning, omklædningsmuligheder (især for kvinder) osv og underskriver.

## **Ansættelsesforhold (AS)**

Faget indeholder følgende områder:

1. Formelle regler på arbejdsmarkedet, f. eks.
  - a. barnets første sygedag
  - b. hvad nu, hvis jeg bliver kaldt til samtale på skattevæsenet
2. Arbejdskultur, f. eks.
  - a. at møde til tiden, ”at arbejde selvstændigt”
  - b. hvad hvis man skal i banken
  - c. går man til fordør/bagdør
  - d. går man ind efter at have banket på?, skal man ud at finde landmanden i stalden
  - e. må man gå ind i en svinestald?
  - f. Klæder man om, før man tager bussen hjem? Er der separat omklædning for kvinder?
3. Løn- og ansættelsesforhold (undervises mod slutningen af forløbet), f. eks.
  - a. Deltidsarbejde og sæsonarbejde
  - b. Hvor meget får jeg i løn? Får jeg løn ved sygdom? Feriepenge, pensionsopsparing. Skat

### **Jobsøgning (AS)**

Formålet med denne undervisning er at introducere deltagerne til de kanaler, som landbrugsjob normalt annonceres ad (inklusive uopfordret ansøgning). Aviser, arbejdsformidling, internettet. Der gives øvelser i jobsøgning, det omtales, hvad et CV er, og værdien af gode referencer understreges.

Deltagerne skal lære at læse en annonce og vurdere, om profilen passer på dem. Som øvemateriale anvendes en række rigtige annoncer, som er indsamlet i ugerne op til øvelsen. Materialet skal både indeholde annoncer som passer til flygtningene (kvalifikationer, geografi osv), og nogle som ikke gør det. Forskellige måder at søge på diskuteres (skriftligt, pr telefon, ved at møde op), og faget slutes af med øvelser i telefonisk søgning på annoncer.

### **Ekskursion (AS)**

Formålet med ekskursionen er at give deltagerne et indtryk af variationen i bedriftstyper. Derfor besøges der bedriftstyper, som ikke repræsenteres så kraftigt blandt praktikstederne (gartneri, skovbrug, mink, kødkvæg, æglæggere, slagtefjerkræ, planteavl, rideheste, økologi, jagt, bondegårdsferie)

### **Mentorer (LK, AS, NIN)**

Giver telefonisk sparring på de forhold, som landmænd og flygtninge henvender sig med. Hvis der er tale om problemer, der ikke kan løses over telefonen, tager mentorerne ud på bedriften, evt. med en tolk, og forsøger at løse problemerne. Mentorerne har ingen kompetence, og er der så store samarbejdsproblemer, at de ikke kan løse dem, må de henvise til kommunerne.

I starten af hver praktikperiode besøger mentorerne desuden praktikstederne og indhenter kommentarer fra landmand og flygtning til, hvordan det går (samarbejde og sprog). Der skal gerne laves en liste med de områder, hvor landmanden mener, flygtningen kan forbedre sin indsats for at blive en mere attraktiv arbejdskraft. Kommentarerne præsenteres i ”Opfølgning på praktikken”.

Mod slutningen af praktikken tages der telefonisk kontakt til landmanden for at høre, hvordan han nu vurderer flygtningens indsats på disse områder. Kommentarerne præsenteres igen for flygtningen i ”Opfølgning på praktikken”.

At bede et menneske kommentere et andet, og at præsentere disse kommentarer for dette andet menneske, er en meget riskofyldt opgave, fordi det går meget tæt på disse menneskers personlige grænser, og måske overskrider dem. For at undgå at træde nogen over tærne, må der passes meget på i disse samtaler, og det skal være acceptabelt, hvis landmand eller flygtning melder fra i forhold til dette. Projekt Spiren laver ikke personlig terapi.

Under bedriftsbesøgene tages der billeder af flygtningene i arbejdssituationer til brug for fremtidige brochurer.

### **Opfølgning på praktikken (LK, AS)**

Hver deltager bedes i plenum fortælle om, hvordan det går i praktikken. Hvilken type bedrift er han på, og hvad laver han, og hvad synes han om det. Ved bedriftsbesøget er landmandens kommentarer indsamlet, og flygtningen får at vide, hvordan landmanden mener, han kan forbedre sin indsats. Om disse kommentarer skal udleveres individuelt eller i plenum, må afklares i situationen og afhængig af kommentarernes indhold. Hvis kommentarerne præsenteres individuelt, kan nogle fællestræk for eksempel gennemgås på plenum. Efter praktikken følges der op på disse kommentarer, og flygtningen får feedback een gang til.

Torsdag den 20. november gøres det op, hvem der har fået job på praktikstederne og til hvilken løn samt betingelser i øvrigt.

### **Afslutning (LK, AS)**

Udlevering af kursusbeviser.

Tilmelding til overbygningsforløbet.

### Bilag 3: Skema

## SKEMA FOR SPIREN

Skole	
-------	--

Praktik	
---------	--

Middag: Der er middag kl 12.00 – 12.30. Der er kaffepause om formiddagen og om eftermiddagen. Læreren bestemmer tidspunktet.

Uge 40		Mandag 29/9	Tirsdag 30/9	Onsdag 1/10	Torsdag 2/10	Fredag 3/10		
29 sep. – 3. okt.	8.30 – 12.00	Velkomst	LK	Landbrugsdansk PD	Landbrugsdansk PD	”Hent din landmand”	Landbrugsdansk PD	
		9-12: Landbrugsdansk	PD					
	12.45 – 16.00	Præsentation af praktiksteder Udlevering af kontrakt	LK	Praktiske øvelser og sikkerhed	KJ SE	Introduktion til ”Hent din landmand”	LK AS	Ansættelsesforhold
		14-16: Introduktion til dansk landbrug	AS					
Uge 41	6. okt. - 10. okt.	Mandag - torsdag 6.-9./10.					Fredag 10./10	
						Opfølgning på praktikken	LK	
						Landbrugsdansk	PD	
Uge 42	13. okt – 17. okt	Praktik 1						
Uge 43	20. okt – 24. okt	Praktik 1						

Uge 44		Mandag 27/10	Tirsdag 28/10	Onsdag 29/10	Torsdag 30/10	Fredag 31/10			
27. okt – 31. okt.	8.30 – 12.00	Opfølgning på praktikken Præsentation af praktiksteder	LK	Landbrugsdansk PD	Landbrugsdansk PD	”Hent din landmand”	Landbrugsdansk PD		
	12.45 – 16.00	Landbrugsdansk	PD	Praktiske øvelser og sikkerhed	KJ SE	Praktiske øvelser For nogle: malk- ning kl 16-17	KJ SE	Kontrakt- skrivning AS	AS

Uge 45		Mandag - torsdag 3.-6./11	Fredag 7./11	
3. nov – 7. nov.	8.30 – 12.00	Praktik 2	Opfølgning på praktikken Hvem vil på overbygning?	LK
	12.45 – 16.00		Landbrugsdansk	PD

Uge 46		Praktik 2
10. – 14. nov.		

Uge 47		Mandag - onsdag 17.-19./11.	Torsdag 20./11.	Fredag 21./11.		
17. nov – 21. nov.	8.30 – 12.00	Praktik 2	Opfølgning på praktikken	LK	Opfølgning på praktikken	LK
	12.45 – 16.00		Jobsøgning	AS	Kursusbeviser Afslutning	LK

Lærere: Lars Kildested (LK), Peter Dyhr (PD), Anette Søndergård (AS), Kurt Jensen (KJ), Simme Eriksen (SE) og Niels Nørskov (NN).